

рамках запропонованої концепції національне багатство складається з наступних складових: природний капітал, вироблений капітал; людський капітал.

Що стосується людського капіталу, то, за даною концепцією, він оцінюється за залишковим принципом: із загального обсягу чистого національного продукту віднімається чистий національний продукт, вироблений за рахунок природних ресурсів, після чого розраховується поточна вартість національного продукту «не ресурсного походження» за середнє число років продуктивного життя населення. З отриманого результату, віднімається сума вартості активів і землі. Результат цих операцій і приймається в якості оцінки людського капіталу.

Вдосконалення методів оцінки якості людського капіталу як на мікроекономічному, так і макроекономічному рівнях є сьогодні одними з пріоритетних завдань, які допоможуть досягти ефективного розподілу інвестицій на різних етапах життєвого циклу людського капіталу.

УДК 336.71

Маковоз О.С.

*д.е.н., доцент, професор кафедри менеджменту та оподаткування
Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут»,
м. Харків, Україна*

СТРЕС-ТЕСТУВАННЯ ЯК МЕТОД ОЦІНКИ КРЕДИТНОГО РИЗИКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасні умови господарювання характеризуються активізацією процесів інтернаціоналізації та глобалізації, що викликає потребу в пошуку оцінки кредитної спроможності суб'єктів економіки. Курс на європейську інтеграцію є природним наслідком здобуття Україною незалежності. Його витoki в історії нашого народу й усвідомленні права жити в демократичній, економічно розвинутій, соціально орієнтованій країні. Його мета створення шляхом масштабних внутрішніх перетворень умов для входження до спільноти європейських розвинутих країн. Сьогодні цей курс є домінантою внутрішньої та зовнішньої державної політики [1]. Повноцінна діяльність у даному напрямку неможлива без використання фундаментальних методів оцінки кредитних ризиків. Практика Європейського союзу свідчить, що використання методик оцінки ризиків є складною та затратною справою. Відповідно до вимог FATF слід застосовувати більш гнучкий комплекс заходів для превентивного запобігання ризикам.

Щоб визначити наслідки ризику (кредитного, процентного, валютного, ризику ліквідності та ринкового ризику) банку необхідно провести стрес-тестування.

Стрес-тестування (СТ) – це метод кількісної оцінки ризику, який полягає у визначенні величини неузгодженої позиції, яка наражає банк на ризик, та у визначенні шокової величини зміни зовнішнього чинника: валютного курсу,

процентної ставки тощо. Поєднання цих величин дає уявлення про те, яку суму збитків чи доходів отримає банк, якщо події розвиватимуться за закладеними припущеннями. СТ широко використовується для оцінки кредитного ризику, ризику ліквідності, валютного ризику, ризику зміни процентної ставки та вартості активів. Метою стрес-тестування є оцінка ризиків та визначення спроможності протистояти потрясінням на фінансовому ринку [2, с. 1211].

Світовою економічною спільнотою було створено низку документів із рекомендаціями щодо проведення стрес-тестування. Основний внесок зробили такі організації: Рада з фінансової стабільності; Базельський комітет із банківського нагляду; Рада з Європейського банківського нагляду; Інститут міжнародних фінансів [3]. Міжнародним валютним фондом стрес-тестування визначається як «методи оцінки чутливості портфеля до суттєвих змін макроекономічних показників або до виключних, але можливих подій» [4, с. 88].

Основними параметрами для моделювання стресу мають бути: чистий рух коштів на рахунках певної групи контрагентів (перевищення вилучення коштів над надходженням), можливість для банку оперативно замінити (замістити) вилучені ресурси, можливість пролонгувати договори або технічні можливості затримати видачу коштів з рахунків. Кожний кредитор на оптовому ринку ресурсів (інші банки, НБУ, міжнародні фінансові організації) встановлює певні обмеження на вкладення ресурсів в один банк (з метою диверсифікації ризику), крім того, діє обмеження на розмір гарантованого відшкодування вкладів фізичних осіб. Акціонери здатні оперативно (в межах 2 тижнів) допомагати банку у разі кризи вилучення коштів контрагентами різними шляхами: надання субординованого боргу, міжбанківський кредит, розміщення коштів на коррахунку, внесення коштів на депозити від фізичних осіб та підприємств [5].

У Базелі II особлива увага під час стрес-тестування кредитного ризику приділяється найбільш важливому та значному за розміром кредитному ризику в поєднанні з так званими macro-to-micro-моделями, що пояснюється таким:

1) деякі вимоги Базельського комітету до стрес-тестів, особливо ті, що стосуються про-циклічності IRB-підходу, оцінки адекватності капіталу та самого процесу оцінки ICAAP (internal capital adequacy and assessment process) сформульовані шляхом акцентування уваги на економічні цикли та макроекономічну природу стресових подій;

2) у цій сфері ще не вироблено ефективних підходів та моделювання стресових подій, які визначені на основі макроекономічних показників через застосування внутрішньобанківських змінних, здебільшого є серйозною проблемою для банку;

3) як у контексті FSAP (Financial Sector Assessment Programs), так і під час аналізу фінансової стійкості стрес-тестування кредитного ризику є однією з проблем, які найбільшою мірою потребують додаткових досліджень і нових моделей [6].

Таким чином, проведення оцінки кредитного ризику за методом стрес-тестування можна визначити як раціональну та обґрунтовану практику провідних міжнародних фінансових організацій. Застосування методів стрес-тестування дасть можливість своєчасно розробити превентивні заходи передбачення та нейтралізації ризиків. Зазначене в кінцевому результаті сприятиме забезпеченню в Україні стабільності фінансової системи та рівноправного становища на шляху до європейської інтеграції.

Список використаних інформаційних джерел

1. Гаврилюк А.М., Лисунець О.В. Зовнішньоекономічні зв'язки України: історичні, геополітичні, соціальні передумови та нормативно-правове регулювання. Розвиток України в ХХІ столітті: збірник наукових праць міжнародної науково-практичної конференції (Вінниця, 11 березня 2010 року) Центр підготовки наукових та навчально-методичних видань: КНТЕУ, 2010. Ч.1. С. 15-20.
2. Щербатих Д.В. Сучасні методи стрес-тестування банківської системи України. Економіка і суспільство, 2018. № 19. С. 1210-1218.
3. Посохов І.М., Ходирєва О.О. Стрес-тестування як актуальний інструмент ризик менеджменту сучасної банківської системи України. Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики. 2018. № 24. С. 53-61.
4. Андриевская И. Стресс-тестирование: обзор методологий. Управление в кредитной организации. 2007. No 5. С. 88-96.
5. Бортніков Г.П., Любіч О.О. Моделі стрес-тестування для оцінки ризиків банків. Математичне моделювання в економіці. 2016. № 1(5). С. 59-73.
6. Mahalingam M., Rao D.N. Stress Test for Risk Assessment Under Basel Framework Applied in Banking Industry. Social Science Research Network. March 28, 2014. URL: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2450399.